

Sygn. akt II Ka 259/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 czerwca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Krajewska - Sińczuk
Protokolant:	st. sekr. sąd. Agnieszka Walerczak

przy udziale Prokuratora Luizy Bichy-Włoszek

po rozpoznaniu w dniu 9 czerwca 2016 r.

sprawy **M. Z.**

oskarżonej o przestępstwo z art. 209 §1 kk

na skutek apelacji, wniesionej przez prokuratora

od wyroku Sądu Rejonowego w Mińsku Mazowieckim

z dnia 2 marca 2015 r. sygn. akt II K 979/14

zaskarżony wyrok uchyla i sprawę M. Z. przekazuje Sądowi Rejonowemu w Mińsku Mazowieckim do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt II Ka 259/16

UZASADNIENIE

M. Z. (Z. (...)) została oskarżona o to, że w okresie od 31 grudnia 2008 roku do 4 sierpnia 2014 roku w M. woj. (...) uporczywie uchylała się od wykonywania ciążącego na niej z mocy ustawy obowiązkułożenia na utrzymanie swoich dzieci K. i R. Z. w ten sposób, że nie płaciła zasądzonych na ich rzecz alimentów w łącznej kwocie 800 zł miesięcznie, czym naraziła je na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych,

tj. o czyn z art. 209 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 2 marca 2016 r., sygn. akt II K 979/14, Sąd Rejonowy w Mińsku Mazowieckim:

- I. oskarżoną **M. Z.** uniewinnił od popełnienia zarzucanego jej czynu;
- II. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej – adw. Ł. W. tytułem wynagrodzenia za obronę sprawowaną z urzędu wynagrodzenie w kwocie 531,36 zł w tym podatek Vat w kwocie 99,36 złotych;
- III. zwolnił oskarżoną od kosztów sądowych, przejmując wydatki na rachunek Skarbu Państwa.

Apelację od zaprezentowanego wyżej wyroku wywiódł Prokurator Rejonowy w Mińsku Mazowieckim, zaskarżając go w całości i zarzucając mu obrazę przepisów prawa karnego procesowego, która miała wpływ na jego treść, a mianowicie art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k. oraz art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k., a polegającą na jednostronnej, dowolnej ocenie zebranego materiału dowodowego, dokonanej z przekroczeniem przez Sąd granic swobodnej oceny dowodów, przeprowadzonej tylko i wyłącznie na korzyść oskarżonej, bez uwzględnienia okoliczności przemawiających na jej niekorzyść oraz dokonaniu oceny materiału dowodowego w sposób sprzeczny ze wskazaniami wiedzy i doświadczenia życiowego, oparcie wyroku jedynie na części ujawnionego materiału dowodowego, nienależyte rozważenie niektórych dowodów ujawnionych w toku postępowania we wzajemnym ich powiązaniu lub całkowite ich pominięcie, co spowodowało wysnucie przez Sąd mylnego wniosku, iż oskarżona M. Z.(Z.) nie popełniła zarzucanego jej czynu, co w konsekwencji doprowadziło do jej uniewinnienia.

W następstwie tak sformułowanych zarzutów odwołujący się wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Mińsku Mazowieckim do ponownego rozpoznania.

W toku rozprawy odwoławczej prokurator poparł apelację i wniosek w niej zawarty. Oskarżona wniosła o utrzymanie zaskarżonego wyroku w mocy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja Prokuratora Rejonowego w Mińsku Mazowieckim okazała się zasadna i jako taka doprowadziła do rozstrzygnięcia o charakterze kasatoryjnym.

Należy z całą mocą podkreślić, że orzeczenie takiej treści nie przesądza w żadnej mierze o sposobie rozstrzygnięcia tej sprawy po jej ponownym rozpoznaniu i nie może zostać odebrane inaczej niż jedynie jako zalecenie ponownego jej rozpoznania bez opisanych niżej uchybień. W chwili obecnej stwierdzić jedynie należy, że wydanie wyroku w sprawie M. Z. nie zostało poprzedzone przeprowadzeniem rzetelnej analizy w przedmiocie realizacji przez nią znamion strony podmiotowej występku niealimentacji.

Na wstępie zasadniczej części rozważań zaakcentować należy, iż zawarte w treści art. 209 § 1 k.k. ustawowe znamię uporczywości dookreśla stronę podmiotową rzeczonego występku, polegającego na uporczywym uchylaniu się od wykonania ciężącego na sprawcy z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez nielożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i narażaniu jej przez to na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, przez ograniczenie jej do postaci zamiaru bezpośredniego. Uporczywość ma naturę wybitnie oceną.

Nie ma ona charakteru wyłącznie obiektywnego, lecz jest znamieniem obiektywno- subiektywnym. Jest to pojęcie ambiwalentne, ponieważ określa zarówno postępowanie sprawcy, jak i jego nastawienie psychiczne (vide Z. Siwik, Komentarz do art. 209 Kodeksu karnego, [w:] M. Filar (red.), Kodeks karny. Komentarz, WK 2014, teza 6.). Innymi słowy pojęcie uporczywości zawiera zarówno wielokrotność uchylania się od wykonania powinności, jak i złą wolę sprawcy, który mając możliwość lożenia na utrzymanie osoby uprawnionej nie czyni tego, wykazując tym samym złą wolę (podobnie: wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 18 stycznia 2001 r., II AKa 241/00, LEX nr 54979). Zważyć przy tym trzeba, że na wzmiankowaną wielokrotność uchylania się składać się może nie tylko pewien czas nieuiszczania jakiegokolwiek części rat alimentacyjnych, lecz także płacenie tychże rat nieregularnie albo w kwotach znacznie niższych od należnych (podobnie: Z. Siwik, Komentarz..., teza 6.). Przesyłanie przez sprawcę kwot niższych od zasądzonych tylko wtedy nie może być uznane za uchylanie się od spełniania obowiązku alimentacyjnego, gdy stan ten stanowi efekt realnych, faktycznych i zasługujących na uwzględnienie możliwości niezależnych od tego sprawcy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 12 stycznia 2005 r., II AKa 455/04, LEX nr 147203). Zawartość pisemnych motywów zanegowanego orzeczenia dowodzi, że Sąd Rejonowy

rozstrzygnięcie swe oparł na tezie o braku po stronie M. Z. złej woli, przy czym stanowisko swe umotywiował także powołaniem się na przekazywanie uprawnionym pewnych wartości majątkowych (k. 150). Rację ma oskarżyciel publiczny, o ile wskazuje na niedostatki pierwszoinstancyjnego toku rozumowania w tejże materii.

W nawiązaniu do argumentacji podniesionej na uzasadnienie środka odwoławczego, wskazać trzeba, że względem na okoliczności, iż rekonstrukcja zamiaru,

z którym działał sprawca, podobnie jak każdy inny proces odtwórczy, może być prowadzona jedynie *ex post*, zaś podmiotem jej dokonującym jest orzekający w sprawie sędzia, powoduje, że rekonstruowanego przedmiotu nie może stanowić rzeczywiście występujący stan świadomości sprawcy z chwili czynu, lecz raczej podlegający procesowi intersubiektywizacji stan odpowiadający mu wzorca osobowego (vide

J. W. Giezek, Świadomość sprawcy czynu zabronionego, LEX 2013). W związku

z tym rzetelne ustalenie stanu świadomości, z którym działał sprawca winno opierać się nie tylko na wnioskowaniu z okoliczności natury przedmiotowej (zewnętrznej), uwzględniającym wszystkie okoliczności cechujące dany stan faktyczny, lecz również na wykorzystaniu wzorca obiektywnego obserwatora o cechach i właściwościach osobistych takich, jakie posiadał sprawca w chwili czynu (vide wyrok Sądu Najwyższego z 8 grudnia 2011 r., II KK 177/11, LEX nr 1129045). Przenosząc powyższe na realia sprawy M. Z. stwierdzić zatem trzeba, że ustalenie stanu świadomości tejże wymaga nie tylko uwzględnienia przyczyn, dla których nie była ona w stanie sprostać ciężącym na niej obowiązkom alimentacyjnym, lecz również danych dotyczących jej osoby. Zapatrywanie takie jawi się jako tym słuszniejsze biorąc pod uwagę fakt, że wspomniana zła wola sprawcy może wyrażać się w nieustępliwości (podobnie: wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 1979 r., V KRN 297/79, LEX nr 17205), w tym m.in. w chęci postawienia na swoim, podtrzymania własnego stanowiska na przekór ewentualnym próbom jego zmiany. Przejawem takiego nastawienia psychicznego bywa często porzucenie pracy lub zmiana jej na gorzej płatną, niepodejmowanie możliwej pracy zarobkowej (vide Z. Siwik, Komentarz..., teza 6.).

W związku z powyższym przeprowadzenie rozważań niezbędnych dla prawidłowego rozstrzygnięcia o przedmiocie procesu wymaga przesłedzenia aktywności zarobkowej oskarżonej w inkryminowanym czasokresie. Z informacji przekazanej przez Powiatowy Urząd Pracy w M., sporządzonej według stanu na dzień 20 sierpnia 2014 r., wynika, że M. Z. figurowała w ewidencji osób bezrobotnych w okresach od 9 lipca 2007 r. do 28 listopada 2007 r. oraz od 11 kwietnia 2008 r. do 28 kwietnia 2008 r., przy czym w okresach tych nie otrzymywała propozycji odpowiedniej pracy (k. 18). Z relacji A. Z. wynika natomiast nie tylko, że nie wie on, czym zajmuje się M. Z., lecz także, iż według jego przypuszczeń zapewne poszukuje pracy, gdyż zawsze jej szuka (k. 76). Twierdzenia takiej treści znajdują pewne odzwierciedlenie w wyjaśnieniach samej oskarżonej, która zaznacza brak stałej pracy, przebywanie w ośrodku dla bezdomnych, a także występujące każdorazowo problemy z podejmowaną pracą, czy też- pozbawioną jakiegokolwiek argumentacji- niechęć wobec możliwości podjęcia zatrudnienia w M. (k. 110- 110v). Zestawienie informacji płynących z powyższych środków dowodowych nakazuje wnikliwe rozważenie podniesionej przez apelującego tezy, w myśl której wyżej wymieniona w sposób świadomy nie dąży do podjęcia stałej aktywności zarobkowej, okazując przez to niechęć wobec pracy. Dla podważenia takiego stanowiska- z uwagi na podlegający badaniu przedział czasu i zawartość treściową zgromadzonych środków dowodowych- nie jest wystarczające powołanie się na referencje oskarżonej związane z opieką nad osobą starszą w okresie od 3 stycznia 2011 r. do 30 czerwca 2011 r. (k. 122).

Wątpliwości budzi także zagadnienie przekazywania przez M. Z. środków pieniężnych na poczet należności alimentacyjnych. Zważyć należy, iż w myśl zarzutu aktu oskarżenia do przestępstwa niealimentacji miało dojść w okresie

od 31 grudnia 2008 r. do 4 sierpnia 2014 r. Z przedłożonych przez oskarżoną dowodów wpłat wynika natomiast, że zlecenie pierwszego z przelewów, którego odbiorcą był Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w M., zostało złożone w dniu 15 lipca 2014 r., (k. 115). Fakt ten nakazuje rozważenie granic czasokresu,

w którym mogło dojść do realizacji znamion czynu zabronionego. Na jakiegokolwiek wpłaty ze strony oskarżonej nie wskazują natomiast informacje przekazane przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Mińsku Mazowieckim (k. 27). Okoliczności nadania klauzuli wykonalności ugodzie zawartej przed Sądem Rejonowym w Mińsku Mazowieckim w dniu 28 maja 2013 r., sygn. akt III RC 193/13 (k. 25)

i wszczęcia postępowania egzekucyjnego mogą wskazywać na występowanie po stronie oskarżonej woli podtrzymania swej dotychczasowej postawy.

W świetle całokształtu powyższego Sąd Odwoławczy doszedł do przekonania, że wbrew twierdzeniom Sądu Rejonowego istnieją poważne wątpliwości w zakresie realizacji przez M. Z. znamion stron podmiotowej występku z art. 209

§ 1 k.k. i dlatego też, mając na względzie treść art. 454 § 1 k.p.k., zaskarżony wyrok uchylił, a sprawę przekazał Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Procedując po raz kolejny Sąd Rejonowy przeprowadzi przewód sądowy od początku, przywiązując szczególną wagę do kwestii podniesionych w wyżej poczynionych wywodach. Przesłuchując ponownie oskarżoną i świadków Sąd I instancji dołoży przede wszystkim należytej staranności celem rzetelnego zbadania stosunku M. Z. do pracy, dochodząc tą drogą do jej stosunku do obowiązku łożenia na utrzymanie K. i R. Z..

Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy orzekł, jak w części dyspozytywnej swego wyroku.